Evaluatie van
de
Herculesstichting
en
het
Herculesmechanisme

Plan van aanpak

Departement Economie, Wetenschap en Innovatie
Afdeling Strategie en Coördinatie
Afdeling Onderzoek

Inleiding

De Herculesstichting wordt als privaatrechtelijk vormgegeven verzelfstandigd agentschap vermeld in art. VI.9.9, §1 van het Aanvullingsdecreet[1] [2] en is een privaatrechtelijke stichting van openbaar nut. Het maatschappelijk doel van de stichting (cf. zelfde decreet) bestaat in de subsidiëring van middelzware en zware onderzoeksinfrastructuur.
In datzelfde decreet worden volgende definities gegeven:

- Onderzoeksinfrastructuur: faciliteiten en bronnen die het verrichten van grensverleggend en strategisch basisonderzoek bevorderen, daaronder onder meer begrepen wetenschappelijke infrastructuur, collecties, natuurlijke habitats, corpora en databanken, met inbegrip van de digitale ontsluiting ervan;
- Middelzware onderzoeksinfrastructuur: onderzoeksinfrastructuur met een totale financieringskost tussen 150.000 euro en 1.500.000 euro;
- Zware onderzoeksinfrastructuur: onderzoeksinfrastructuur met een totale financieringskost van meer dan 1.500.000 euro.

Van de middelen die jaarlijks aan de Herculesstichting ter beschikking worden gesteld, is twee derden bestemd voor de financiering van middelzwarte onderzoeksinfrastructuur en een derde voor de financiering van zware onderzoeksinfrastructuur.

De Vlaamse Regering heeft betreffende de subsidiëring van onderzoeks- en innovatie-infrastructuur een specifiek besluit genomen (d.d. 26.10.2007) dat in werking trad op 1 januari 2007 en dat betrekking heeft op de Herculesfinanciering[3]. Betreffend besluit geeft m.a.w. uitvoering aan de bepalingen van het decreet.

In het besluit (hoofdstuk 5, art. 22) is sprake van een evaluatie, en meer bepaald van een evaluatie van: *"de werking en de impact van het Herculesmechanisme in termen van wetenschappelijke, economische en maatschappelijke valorisatie"*.

Conform artikel 31 van het decreet Bestuurlijk Beleid (d.d. 18.07.2003; ook "kaderdecreet" genoemd) werd tussen de Vlaamse overheid en de Herculesstichting een

[1] Het decreet van 19 maart 2004 betreffende de rechtspositieregeling van de student, de participatie in het hoger onderwijs, de integratie van bepaalde afdelingen van het hoger onderwijs voor sociale promotie in de hogescholen en de begeleiding van de herstructurering van het hoger onderwijs in Vlaanderen.
[2] In deze context wordt naar dit decreet ook verwezen onder de noemer "Oprichtingsdecreet".
[3] Hierna "het besluit" of "het Herculesbesluit" genoemd.

samenwerkingsovereenkomst[4] afgesloten[5]. Deze overeenkomst regelt de wederzijdse afspraken, verbintenissen, rechten en plichten vast voor het uitvoeren van de decretale opdracht van de Herculesstichting en de ondersteuning die de Vlaamse overheid hierbij geeft.

De engagementen van de Herculesstichting worden nader beschreven in de hoofdstukken III en VII van de samenwerkingsovereenkomst.
Specifiek verwijst de samenwerkingsovereenkomst naar het Oprichtingsdecreet, het Herculesbesluit en de statuten voor wat betreft de missie en de opdrachten van het Agentschap (i.e. de Herculesstichting).
In de samenwerkingsovereenkomst zijn in artikels 8 en 9 enerzijds de strategische doelstelling, en anderzijds operationele doelstellingen, organisatiedoelstellingen, processen en prestaties opgenomen.

De strategische doelstelling (art. 8 van de samenwerkingsovereenkomst) is: "het Agentschap beoogt met de financiering van middelzware en zware infrastructuur voor fundamenteel en strategisch basisonderzoek het speerpuntonderzoek te stimuleren en op wereldniveau te houden of te brengen".
Onder artikel 9 staan de operationele doelstellingen, processen en prestaties opgesomd. De belangrijkste zijn dat:

- Het Agentschap zich engageert om periodiek oproepen voor middelzware en zware onderzoeksinfrastructuur te organiseren (en voor het eerste zelfs jaarlijks), met daarbij aandacht voor de kwaliteit van het evaluatie- en selectieproces en een streven naar maximale transparantie zowel in de oproepprocedure als in het beoordelingsproces (§ 1, 2, 3 en 8).
- Het Agentschap de ontwikkelingen inzake de subsidiëring van onderzoeksinfrastructuur in andere landen en in internationale samenwerkingsverbanden opvolgt, en dit in de eerste plaats met het oog op de verbetering van de eigen werking. Bijzondere aandacht moet daarbij gaan naar de ontwikkelingen in de schoot van het European Strategy Forum on Research Infrastructure (ESFRI), de activiteiten van de OESO en van de European Science Foundation (ESF). Het Agentschap moedigt de instellingen hierbij aan om de Herculesfinanciering als hefboom te gebruiken om zicht te koppelen aan een door ESFRI ondersteunde onderzoeksinfrastructuur (§ 11).

Jaarlijks wordt aan de Herculesstichting een bedrag toegekend bestaande uit een investeringssubsidie voor de financiering van onderzoeksinfrastructuur en een subsidie (ca. 500.000 euro) voor de beheerskosten van de Herculesstichting.

In het hoger vermeld besluit zijn twee selectieprocedures opgenomen: een eerste voor middelzware onderzoeksinfrastructuur, waarbij verder onderscheid gemaakt wordt tussen Hercules 1-investeringsinitiatieven[6] en Hercules 2-investeringsinitiatieven[7] en een tweede voor zware onderzoeksinfrastructuur.

---

[4] Deze samenwerkingsovereenkomst start op 1 januari 2008 en eindigt met het in werking treden van een nieuwe samenwerkingsovereenkomst en die wordt afgesloten na beëdiging van een nieuwe Vlaamse Regering na de algehele vernieuwing van het Vlaams Parlement. Indien na het verstrijken van deze termijn geen nieuwe samenwerkingsovereenkomst werd afgesloten, dan wordt de bestaande van rechtswege verlengd tot op het ogenblik dat een nieuwe samenwerkingsovereenkomst in werking treedt (art. 2 van de samenwerkingsovereenkomst).
[5] VR 2008 2410 DOC.1185
[6] Minstens 150.000 euro en maximaal 600.000 euro.

Voor de selectieprocedure betreffende de middelzware infrastructuur zijn de indieners de besturen van een of meer instellingen van een associatie en worden de beschikbare middelen verdeeld volgens de Herculesverdeelsleutel. Deze laatste is gebaseerd op de BOF- en IOF-middelen en –sleutels. De associaties organiseren zelf asociatiebrede oproepen voor investeringsinitiatieven voor middelzware onderzoeksinfrastructuur en de selectiecriteria worden in het algemeen onderzoeks- en samenwerkingsreglement vastgelegd.
Het bestuur van de associatie evalueert de ingediende voorstellen en rangschikt deze op basis van eerder vermelde selectiecriteria op een indicatieve lijst.
De raad van bestuur van de Herculesstichting stelt een beoordelingspanel samen bestaande uit deskundigen uit de associaties waarvan minstens drie afkomstig uit de hogescholensector en ten minste twee vertegenwoordigers uit de industriële sector. Het beoordelingspanel stelt een advies op over de rangschikking van de voorgestelde investeringsinitiatieven en de subsidiepercentages.
De uiteindelijke eindbeslissing over de voorstellen wordt genomen door de raad van bestuur van de Herculesstichting en dit rekening houdend met het oordeel van het panel en de tijdig overgemaakte verbetervoorstellen van de associatiebesturen.

De selectie van investeringsinitiatieven voor zware onderzoeksinfrastructuur gebeurt op een andere manier en de groep van potentiële indieners is ruimer. Inderdaad, deze oproep staat open voor een onderzoeksgroep of onderzoeksgroepen in de schoot van een bij een associatie aangesloten universiteit of hogeschool, een strategisch onderzoekscentrum, een instelling voor postinitieel onderwijs, een samenwerkingsverband tussen voornoemde instanties of een samenwerkingsverband tussen één van voornoemde instanties en één of meer derden vermeld in artikel 20 van het besluit.

De oproep voor initiatieven betreffende zware onderzoeksinfrastructuur, verder Hercules 3-initiatieven genoemd, wordt georganiseerd door de Herculesstichting. Voor de beoordeling van de ingediende voorstellen zijn er conform het Herculesbesluit, twee specifieke commissies opgericht, met name de commissie Hercules-Science en de commissie Hercules-Invest.
De selectieprocedure loopt als volgt:

- De commissie Hercules-Science evalueert de wetenschappelijke kwaliteit van de aanvragen en rangschikt de excellent bevonden aanvragen op grond van 11 criteria, waarbij o.m. kwaliteit, relevantie en vernieuwend karakter van het onderzoek dat wordt beoogd d.m.v. de onderzoeksinfrastructuur, het technologisch vernieuwend karakter van de onderzoeksinfrastructuur en mate waarin het voorstel gealigneerd is met zowel binnen- als buitenlandse initiatieven en infrastructuren binnen het betreffende onderzoeksdomein.
- De commissie Hercules-Invest gaat t.a.v. de door de commissie Hercules-Science opgestelde lijst van excellent bevonden voorstellen na of de opgestelde investeringsplannen voldoende realistisch en objectief zijn. Vervolgens onderzoekt de commissie of er zich geen noden of opportuniteiten aandienen op het vlak van instellings- of associatieoverschrijdende samenwerking of samenwerking met onderzoekscentra, wetenschappelijke instellingen of ondernemingen. De commissie formuleert op basis van zijn onderzoek desgevallend een aanbeveling die toegevoegd wordt aan de lijst van de door de andere commissie excellent bevonden aanvragen.

[7] Minstens 600.000 euro en maximaal 1.500.000 euro.

- De raad van bestuur van de Herculesstichting tot slot, neemt een eindbeslissing. De raad van bestuur kan eerder vermelde lijst (opgesteld door Hercules-Science) enkel bekrachtigen of afwijzen. In het laatste geval worden beide commissies opnieuw bevraagd, desgevallend met uitdrukkelijke opgave van de elementen die volgens de raad van bestuur nader moeten worden onderzocht. Verder moet de raad van bestuur aangaande de aanbevelingen van de commissie Hercules-Invest specifieke maatregelen nemen.

In principe worden geselecteerde Hercules 1-initiatieven gesubsidieerd ten belope van 100% van de subsidiabele kosten. Voor de geselecteerde Hercules 2- en 3-initiatieven bedraagt de subsidiëring 70% van de subsidiabele kosten, maar dit percentage kan onder welbepaalde voorwaarden wel verhoogd worden tot 90%. Indien ten minste 25% van de in aanmerking komende kosten ten laste worden genomen door een andere instantie dan een universiteit of een hogeschool, wordt het door die laatsten zelf te financieren gedeelte voor 100% gesubsidieerd.

Met betrekking tot de subsidie zelf bevat het besluit verder nog bepalingen over betalingsmodaliteiten en subsidiëringsvoorwaarden. Het laatste betreft bv. het beheer van de gesubsidieerde onderzoeksinfrastructuur.

Plan van aanpak voor de evaluatie van de Herculesstichting en het Herculesmechanisme

1. Aanleiding voor de evaluatie

Het besluit van de Vlaamse Regering betreffende de Herculesfinanciering (cf. supra) stelt in artikel 22 (van hoofdstuk 5):

§1. De werking en de impact van het Herculesmechanisme in termen van wetenschappelijke, economische en maatschappelijke valorisatie wordt vijffjaarlijks en voor het eerst in 2012, geëvalueerd door een panel van experts, waaronder vertegenwoordigers van de industriële sector. De experts zijn extern aan bij het Herculesmechanisme betrokken instanties.

De evaluatie betreft ten minste:

1° de wetenschappelijke opbrengst van de investering, gemeten aan de hand van onder meer wetenschappelijke doorbraken, hoogwaardige publicaties, valorisatieresultaten en verworven industriële projecten;

2° de effectiviteit van de investering, rekening houdend met de gebruiksintensiteit van de onderzoeksinfrastructuur en de verhouding van de gebruiksintensiteit tot de totale gebruikskost;

3° de toegankelijkheid van de onderzoeksinfrastructuur voor de onderzoekers, rekening houdend met de bezettingsgraad van de infrastructuur, het aandeel van het gebruik door onderzoekers uit de onthaalsinstellingen en het gebruik door derden;

4° de internationale betekenis van de investering in de goedgekeurde onderzoeksinfrastructuur, rekening houdend met de mate waarin de onderzoeksinfrastructuur wordt ingezet in internationale onderzoeksprogramma's;

5° het instellings- en associatieoverschrijdende karakter van de goedgekeurde aanvragen, rekening houdend met het percentage van de goedgekeurde aanvragen dat gezamenlijk gefinancierd wordt en met het percentage van de goedgekeurde aanvragen waarbij een significant gedeelte van de gebruikstijd wordt ingenomen door één of meerdere universiteiten of hogescholen buiten de onthaalsinstellingen;

6° de financiële, personele en materiële inbreng van derden in de investeringsinitiatieven.

De evaluatie kan voorstellen omvatten betreffende wenselijke bijstellingen aan de Herculesfinanciering teneinde de doelmatigheid en de efficiëntie ervan te verbeteren.

§2. De onthaalinstellingen bezorgen de in artikel 19, 62 bedoelde logboeken aan het panel van experts.

§3. De resultaten van de evaluatie worden aan de Vlaamse Regering meegedeeld. De resultaten van de eerste evaluatie worden voor het einde van 2012 meegedeeld.

De samenwerkingsovereenkomst met de Herculesstichting bevat geen specifieke bepalingen over de evaluatie van de stichting zelf, maar wel met betrekking tot (het proces en verloop van) de oproepen voor onderzoeksinfrastructuur (cf. artikel 22). De

samenwerkingsovereenkomst bevat wel bepalingen over de opvolging van de werking van de Herculesstichting (zie hoofdstuk VII, artikelen 17 t/m 21).

De samenwerkingsovereenkomst wordt in principe vernieuwd bij de installatie van een nieuw Vlaams Parlement. Indien dit niet gebeurt, dan wordt de overeenkomst verlengd tot er een nieuwe overeenkomst wordt afgesloten.

2. Beleidscontext

Aanleiding voor het initiatief

In het regeerakkoord van de Vlaamse Regering 2004-2009 was de versterking van de innovatieve capaciteit een belangrijk aandachtspunt. Hierbij wordt gesteld dat de beschikbaarheid van performante onderzoeksinfrastructuur in belangrijke mate de wetenschappelijke kwaliteit, het economisch potentieel en de internationale aantrekkingskracht van het innovatiesysteem bepaalt.

In de beleidsnota Economie, Ondernemen, Wetenschap, Innovatie en Buitenlandse Handel 2004-2009[8] wordt gesteld dat Vlaanderen niet over een structureel financieringskanaal beschikt, dat de apparatuurnoden van de Vlaamse onderzoeksactoren kan lenigen en het bovendien ontbreekt aan specifieke financiering voor de werkings-, onderhouds-, actualiserings- en personeelskosten die met deze apparatuur verbonden zijn.
Daarom zal onderzocht worden op welke wijze de aanschaf van zware onderzoeksapparatuur op een structurele manier kan gefinancierd worden. Bij het uitwerken van de modaliteiten zullen incentives worden ingebouwd om de gemeenschappelijke aanschaf door meerdere onderzoeksactoren te stimuleren.
Verder stelt de beleidsnota dat voor die infrastructuur die omwille van de kostprijs of de beperkte kritische massa van de eigen onderzoeksgemeenschap niet in Vlaanderen zelf kan worden uitgebouwd, maar die elders beschikbaar is, in functie van de noden van de Vlaamse onderzoeksgemeenschap toegangsmogelijkheden moeten worden gecreëerd.
Om strategische beslissingen te kunnen nemen over de deelname aan initiatieven voor de ontwikkeling van nieuwe super-apparatuur – die a priori slechts in een internationale, multilaterale context kan worden gefinancierd, en waarvan de kostprijs vaak meerdere tientallen miljoenen euro bedraagt, zal de Vlaamse overheid een toetsingskader ontwikkelen.

In de opeenvolgende beleidsbrieven wordt nader ingegaan op dit in de beleidsnota aangekondigde initiatief. Zo stelt de beleidsbrief Wetenschap en Innovatie 2005-2006[9] dat tegen 2007 een "Hercules"-financieringslijn zal worden uitgebouwd met het oog op de structurele financiering van zware en middelzware onderzoeksinfrastructuur aan de Vlaamse universiteiten en hogescholen, waarvan het operationele beheer zal worden toevertrouwd aan het FWO-Vlaanderen. Ook wordt aangekondigd dat bij de beoordeling van aanvragen voor de aankoop van onderzoeksapparatuur die de noden van een individuele onderzoeksgroep of enkele onderzoeksgroepen overstijgen en waarbij samenwerking tussen Vlaamse universiteiten, onderzoeksinstellingen en bedrijven en eventueel ook met buitenlandse kenniscentra aangewezen is, het advies zal worden ingewonnen van een panel. Naast vertegenwoordigers van Vlaamse universiteiten zullen

[8] Stuk 94 (2004-2005) – Nr. 1, d.d. 25.10.2004, van het Vlaams Parlement.
[9] Stuk 588 (2005-2006) – Nr. 1, d.d. 16.11.2005, van het Vlaams Parlement

ook onderzoekers verbonden aan binnen- en buitenlandse hoogtechnologische bedrijven hier deel van uitmaken. Voor apparatuur die a priori slechts in een internationale, multilaterale context kan worden gefinancierd (waarvan de kostprijs vaak meerder tientallen miljoenen euro bedraagt), kunnen in functie van de noden van de Vlaamse onderzoeksgemeenschap toegangsmogelijkheden worden gecreëerd. Bij de besluitvorming over deelname aan dergelijke initiatieven zal advies worden gevraagd aan de bovengenoemde adviescommissie.

In de beleidsbrief Economie, Ondernemen, Wetenschap, Innovatie en Buitenlandse Handel – Beleidsprioriteiten 2006-2007[10] wordt het Herculesinitiatief vermeld als het structureel financieringskanaal voor onderzoeksinfrastructuur en dit zowel voor fundamenteel als voor strategisch basisonderzoek. Onderzoeksinfrastructuur wordt hierbij gedefinieerd als faciliteiten en bronnen die het verrichten van grensverleggend en strategisch basisonderzoek bevorderen. Deze omvat wetenschappelijke infrastructuur, collecties, natuurlijke habitats, alsook corpora en databanken, met inbegrip van de digitale ontsluiting ervan.
Operationeel wordt een onderscheid gemaakt tussen middelzware apparatuur waarvan de investeringskost zich situeert tussen 150.000 en 1.500.000 euro, en de nog duurdere, zware apparatuur (meer dan 1.500.000 euro). Als streefcijfer geldt dat het jaarlijkse budget voor twee derden naar middelzware apparatuur en voor één derde naar zware apparatuur gaat.
De beleidsbrief stelt verder dat het luik middelzware apparatuur binnen het Herculesprogramma enkel open staat voor de universiteiten en hogescholen, terwijl binnen het luik zware apparatuur ook de strategische onderzoekscentra en de publieke wetenschappelijke instellingen aanvragen zullen kunnen indienen. De industrie wordt uitgenodigd om te participeren in deze investeringsinitiatieven en kan als tegenprestatie rechten doen gelden op het gebruik van de apparatuur.

Voor de verdeling van de middelen voor middelzware apparatuur stelt de beleidsbrief dat deze over de associaties zullen worden verdeeld volgens een samengestelde sleutel, die rekening houdt met het percentage BOF- en IOF-gelden dat door de betrokken universiteit, resp. associatie wordt binnengehaald. Op die manier wordt een directe link gelegd met de performantie van de Vlaamse hoger onderwijsinstellingen op het vlak van fundamenteel en strategisch basisonderzoek. De keuze voor een *a priori* versleuteling van de middelen voor middelzware apparatuur wordt verantwoord omdat het de associaties toelaat om op die manier hun toekomstige investeringen te plannen. De oproepen voor het indienen van voorstellen voor middelzware apparatuur worden op associatieniveau georganiseerd.

De beleidsbrief stelt verder dat voor de toekenning van de middelen voor zware apparatuur twee bijzondere commissies in het leven zullen worden geroepen, met name Hercules Science en Hercules Invest. De eerste commissie zal uitsluitend uit internationale experts bestaan, terwijl de tweede commissie tot doel heeft om de door Hercules Science als excellent beoordeelde aanvragen vanuit technisch–budgettair oogpunt te analyseren en na te gaan of het investeringsvoorstel voldoende realistisch is.
Het is verder de bedoeling dat Hercules naast de kosten voor de eigenlijke aanschaf van de apparatuur of de constructieonderdelen, ook de personeelskosten voor de ontwikkeling en

[10] Stuk 1001 (2006-2007) – Nr. 1, d.d. 30.10.2006, van het Vlaams Parlement

de constructie van de onderzoeksinfrastructuur financiert, evenals de onderhoudskosten (gedurende de hele afschrijfperiode).
Er worden subsidiepercentages voorzien tussen 70 en 90%, waarbij instellingsoverschrijdende samenwerking maximaal wordt gestimuleerd door het toekennen van een hoger subsidiepercentage. Dit moet voor de instellingen en associaties dienen als een bijkomende stimulans om samen een beleid rond onderzoeksinfrastructuur uit te tekenen en gemeenschappelijke uitrusting aan te schaffen.

Tot slot stelt de beleidsbrief dat aangezien het Hercules-initiatief bestemd is voor de financiering van wetenschappelijke uitrusting van zowel grensverleggend als strategisch basisonderzoek, eventueel met de inbreng van de strategische onderzoekscentra en bedrijven, het IWT en het FWO samen verantwoordelijk zullen zijn voor het beheer ervan. Deze samenwerking wordt institutioneel vormgegeven via de oprichting van een entiteit, Herculesstichting genoemd. Deze entiteit is het formele beslissingsorgaan, waarbij operationeel de wetenschappelijke expertise van FWO-Vlaanderen en IWT maximaal zal worden ingezet. Verder wordt in 2007 een opstartfinanciering van 5 miljoen euro voorzien waarbij de prioriteit voor 2007 bij zware apparatuur ligt.

In de beleidsbrief Economie, Ondernemen, Wetenschap, Innovatie en Buitenlandse Handel – Beleidsprioriteiten 2007-2008[11] wordt in essentie hetzelfde meegedeeld betreffende het Hercules-initiatief, behalve dat ondertussen ook een voorontwerp van besluit betreffende de subsidiëring van onderzoeks- en innovatieinfrastructuur werd goedgekeurd door de Vlaamse Regering[12]. Dit besluit vormt de basis voor het Herculesmechanisme. Verder wordt gesteld dat de Herculesstichting voor 2007 over een basisdotatie van 5 miljoen euro beschikt, aangevuld met 10 miljoen euro die wordt overgedragen uit het FWO, dat immers niet langer moet instaan voor de financiering van middelzware apparatuur voor fundamenteel onderzoek. Voor 2008 wordt een structurele financiering van 15 miljoen euro voorzien en de beheerskosten worden beperkt, aangezien maximaal gebruik gemaakt zal worden van de expertise voorhanden bij FWO, IWT en PMV. Tot slot kondigt de beleidsbrief aan dat de eerste oproep voor middelzware apparatuur eind 2007 zal worden gelanceerd en de eerste voor zware apparatuur begin 2008.

De Vlaamse Regering hechtte op 26 oktober 2007 haar definitieve goedkeuring aan het besluit[13] betreffende de subsidiëring van onderzoeks- en innovatieinfrastructuur in Vlaanderen en keurde tegelijk de ontwerpstaturen van de Herculesstichting goed. De Vlaamse Regering gelastte de bevoegde Vlaamse minister verder ook over te gaan tot de formele oprichting van de Herculesstichting.

De oprichting van de Herculesstichting vond plaats bij notariële akte op 5 december 2007. Het Koninklijk Besluit van 10 februari 2008 erkent de Herculesstichting als privaatrechtelijke stichting van openbaar nut. Het hoger vermelde Herculesbesluit heeft uitwerking per 1 januari 2007.

[11] Stuk 1428 (2007-2008) – Nr. 1, d.d. 07.11.2007, van het Vlaams Parlement.
[12] d.d. 29.06.2007 (cf. VR 2007 2906 DOC.0642Bis).
[13] VR 2007 2610 DOC 1158BIS.

Evolutie in de beleidscontext (sinds de start/oprichting van het initiatief)

De Herculesstichting lanceerde op 15 januari 2008 een eerste oproep voor middelzware apparatuur, die eigenlijk een gecombineerde oproep voor 2007 en 2008 was, waardoor voor deze oproep 20 miljoen euro ter beschikking stond.
Ook begin 2008 werd een eerste oproep om aanvragen voor zware apparatuur in te dienen, gelanceerd. Voor deze oproep stond 10 miljoen euro ter beschikking.
Op 15 oktober 2008 werden de voor subsidiëring geselecteerde aanvragen goedgekeurd door de raad van bestuur van de Herculesstichting.

Als extern verzelfstandigd agentschap is de Herculesstichting verder onderworpen aan het afsluiten van een samenwerkingsovereenkomst met de Vlaamse overheid. Betreffende samenwerkingsovereenkomst werd op 24 oktober 2008 goedgekeurd door de Vlaamse Regering.
In de samenwerkingsovereenkomst worden een strategische doelstelling (cf. artikel 8) en twaalf operationele doelstellingen, organisatiedoelstellingen, processen en prestaties (cf. artikel 9) onderscheiden (zie ook inleiding).

In haar jaarverslag 2008 onderscheidt de Herculesstichting volgende strategische doelstellingen:

- Het bevorderen van de samenwerking tussen universiteiten, hogescholen, instellingen voor postinitieel onderwijs, strategische onderzoekscentra, onderzoeksinstellingen onderling en met derden, in de eerste plaats met de bedrijven. De Herculesstichting past hiervoor een progressief subsidiepercentage toe: hoe meer partijen cofinancieren, hoe groter het engagement van het agentschap.
- Het garanderen van een optimaal gebruik en beschikbaarheid van de aangekochte apparatuur, ook op langere termijn. Naast de kosten voor de aanschaf of de bouw van infrastructuur, financiert de Herculesstichting ook een deel van de eventuele onderhoudskosten en operationele kosten, met inbegrip van gespecialiseerd technisch personeel voor de bediening en het onderhoud ervan.
- Het stimuleren van de instellingen om de apparatuur, waar mogelijk, ook voor derden beschikbaar te stellen.

In hoofdstuk VIII van de samenwerkingsovereenkomst en meer bepaald in artikel 22, wordt aangekondigd dat parallel met voorbereiding van de volgende oproepen een doorlichting van de eerste oproep (voor zware onderzoeksinfrastructuur) zal worden georganiseerd. Bedoeling is om d.m.v. een elektronische enquête bij de aanvragers, de operationele verantwoordelijken in de deelnemende instellingen en derden, bij geconsulteerde referees en bij de leden van commissies Hercules-Science en Hercules-Invest de opinie over het verloop van de procedure (transparantie, kwaliteit van (de ondersteuning van) het beoordelingsproces, feedback, administratieve lasten, enz.) in te winnen en suggesties te vragen voor eventuele bijsturingen.
Voor de oproep middelzware onderzoeksinfrastructuur wordt bij de verantwoordelijken in de associaties gepeild naar knelpunten in de informatiedoorstroming en de samenwerking en worden voorstellen voor verbetering gevraagd.
Voor de tweede en volgende oproepen voorziet de samenwerkingsovereenkomst in een elektronische tevredenheidsenquête bij de aanvragers en wordt gepeild naar suggesties voor eventuele bijsturingen.

In het derde jaar van de subsidieovereenkomsten die worden afgesloten in het kader van de oproepen en dit met de ontvangers van de subsidies, wordt een doorlichting van betreffende overeenkomsten uitgevoerd. Bedoeling is om bij de promotoren van de projecten en de verantwoordelijken van de instellingen o.m. te peilen naar de administratieve lasten en de samenwerking met het agentschap en voorstellen voor bijsturing van de gevolgde procedures en gebruikte overeenkomsten te vragen.

Volgens het jaarverslag 2008 van de Herculesstichting werd de eerste oproep doorgelicht. Op basis van deze doorlichting werd geoordeeld dat het mechanisme voor de beoordeling van de voorstellen zelf goed functioneert, maar werd de procedure op een aantal punten toch bijgesteld. Dit laatste vooral met het oog op het verminderen van de administratieve lasten zowel bij de indieners als bij de beoordelaars.

De beleidsnota Wetenschappelijk Onderzoek en Innovatie 2009-2014 meldt dat het instrument waar Vlaanderen over beschikt voor de subsidiëring van infrastructuur voor fundamenteel en strategisch basisonderzoek een subsidieregeling hanteert die de instellingen tot samenwerking bij de bouw of de aanschaf van onderzoeksinfrastructuur stimuleert. De beleidsnota stelt echter ook[14] dat een aantal aanpassingen aan het Herculesbesluit zich opdringen, onder meer om Vlaamse onderzoekers de mogelijkheid te geven deel te nemen een de bouw van instrumenten als partner in een internationaal consortium. Een groter deel van de kosten verbonden aan infrastructuurwerken voor de installatie van de gesubsidieerde infrastructuur evenals van de kosten voor het onderhoud en de exploitatie moet kunnen gefinancierd worden met Herculesmiddelen en tevens dienen indicatoren te worden ontwikkeld voor het opvolgen van de outcome en de impact van investeringen in onderzoeksinfrastructuur.
Verder in de beleidsnota[15] wordt gesteld dat het Herculesbesluit slechts in beperkte mate toelaat dat Vlaamse bedrijven participeren in de bouw of aanschaf van onderzoeksinfrastructuur, terwijl uit de eerste oproep blijkt dat bedrijven mee willen investeren in infrastructuur voor fundamenteel en strategisch basisonderzoek, die vaak ook onmisbaar is voor technologische innovatie. Daarnaast is het voor individuele bedrijven niet alleen vaak niet mogelijk om dergelijke infrastructuur aan te schaffen, maar ontbreekt het hen ook aan de benodigde expertise om betreffende infrastructuur op te zetten, te onderhouden en te gebruiken.
Daarom stelt de beleidsnota het onderzoek naar het opzetten van een financieel instrument (in overleg met PMV) om grote innovatieve investeringen in onderzoeksinfrastructuur te financieren, waarbij een gedeelte van de middelen wordt toegekend onder de vorm van subsidies, de bedrijven instaan voor een gedeelte van de financiering en het resterend bedrag wordt ingebracht door het risicofonds, in het vooruitzicht. Een gedeelte van de opbrengst van succesvolle projecten zou dan ook moeten terugvloeien naar het fonds.

In de beleidsbrief Innovatie 2010-2011[16] wordt (onder OD 5 Een state-of-the-art onderzoek- en innovatie-infrastructuur) verwezen naar de tweede oproep voor zowel middelzware als zware onderzoeksinfrastructuur waarvoor respectievelijk 48 aanvragen (voor een totale subsidie van 19.800.000 euro) en 5 aanvragen (voor een totale subsidie van 9.700.000 euro, verder aangevuld met 2.000.000 euro van de Vlaamse universiteiten en derden).

[14] Zie OD1, De financiering van onderzoeksinfrastructuur.
[15] Cf. OD2, Fonds voor grote investeringen in onderzoeksinfrastructuur.
[16] Stuk 774 (2010-2011) – Nr. 1 d.d. 28.10.2010 van het Vlaams Parlement.

De beleidsbrief kondigt voor 2011 enerzijds de lancering van de derde oproep voor zowel middelzware als zware infrastructuur aan en anderzijds de tussentijdse evaluatie van de uitvoering van de aanvragen die in het kader van de eerste oproep voor subsidiëring werden geselecteerd. Ook stelt de beleidsbrief dat op basis van de voorziene evaluatie in 2012 de werking van Hercules zal bekeken worden.
In datzelfde onderdeel van de beleidsbrief wordt ook verwezen naar andere beleidsacties betreffende onderzoeksinfrastructuur, zoals bijvoorbeeld de Vlaamse Supercomputer, waar Hercules ook in bijdraagt.

In de beleidsbrief Wetenschap en Innovatie – Beleidsprioriteiten 2011-2012[17] wordt gewezen op het hefboomeffect dat het Herculesmechanisme heeft: aan de investering van 60,4 miljoen euro (in totaal 100 aanvragen) voor de eerste twee oproepen hebben de kennisinstellingen vanuit de eigen middelen 7 miljoen euro toegevoegd, terwijl bedrijven – en dit in ruil voor recht op gebruik – daarnaast nog 9 miljoen euro hebben ingebracht.
Een derde oproep voor middelzware en zware onderzoeksinfrastructuur[18] werd eind februari 2011 gelanceerd en verwacht wordt dat de raad van bestuur in de loop van februari 2012 de voor financiering geselecteerde dossiers goedkeurt.
De raad van bestuur van de Herculesstichting heeft in het kader van de evaluatie voorzien voor 2012 beslist om een zelfstudie uit te voeren, waarvan een van de elementen bestaat uit het tussentijds wetenschappelijk verslag dat de promotoren van de projecten goedgekeurd in het kader van de eerste oproep (aan de Herculesstichting) moeten overmaken (zie verder). Ook heeft de raad van bestuur al een aantal voorstellen tot aanpassing van de regelgeving geformuleerd, zoals bijvoorbeeld de mogelijkheid voor bedrijven om in ruil voor financiering ook mede-eigenaar te worden in plaats van slechts over een gelimiteerd recht op gebruik te krijgen. Het is de bedoeling deze voorstellen mee te nemen in de evaluatie.
De beleidsbrief voorziet verder – en dit in overeenstemming met de beslissing van de Vlaamse Regering over een minimaal groeipad voor de investeringen in O&O – in een toename van de middelen voor de Herculesstichting, waarvan de helft voor de reguliere oproepen en de andere helft voor bijzondere initiatieven rond grootschalige infrastructuur.

Naast het realiseren van de eerder vermelde investeringen in middelzware en zware onderzoeksinfrastructuur en dit via het Herculesmechanisme, heeft de Herculesstichting ook nog een aantal bijzondere opdrachten.
Inderdaad, o.m. in het kader van de ESFRI-roadmap[19] heeft de Herculesstichting een specifieke taak.
Het ESFRI-platform kreeg in 2004 de opdracht om de noden aan Europese onderzoeksinfrastructuur in kaart te brengen, met als doel om op basis van internationale aanbevelingen een “roadmap” op te stellen voor grootschalige onderzoeksprojecten die de komende 10 à 15 jaar van kritisch belang zijn voor de Europese competitiviteit.
ESFRI publiceerde een eerste rapport in 2006 en werd in deze “2006-roadmap” een eerste lijst van 35 voorstellen voor Europese infrastructuren opgenomen. De ESFRI-roadmap werd in 2008 geactualiseerd (44 projecten) en in 2011 een derde keer (48 projecten)[20].

[17] Stuk 1331 (2011-2012) – Nr. 1 d.d. 26.10.2011 van het Vlaams Parlement.
[18] De tweede oproep voor zowel middelzware als zware onderzoeksinfrastructuur werd begin 2011 afgerond. Deze oproepen waren gecombineerde oproepen, in die zin dat de investeringsdotaties die in 2009 en 2010 aan de Herculesstichting waren toegekend, werden samengevoegd. Concreet betekende dit dat voor de oproep middelzware onderzoeksinfrastructuur meer dan 30 miljoen euro (29,25 miljoen regulier dotaties aangevuld met nog andere middelen – cf. jaarverslag 2010 van de Herculesstichting) ter beschikking was en voor de andere oproep iets minder dan 10 miljoen euro.
[19] Zie http://cordis.europa.eu/esfri/

N.a.v. de ESFRI-roadmap 2006 werd in Vlaanderen een overzicht opgesteld van de betrokkenheid bij en interesse in ESFRI-projecten en –deelname.
Uiteindelijk werden op basis van de relevantie van een aantal infrastructuurvoorstellen, de betrokkenheid van Vlaamse onderzoeksactoren en de prioriteiten van het Vlaamse wetenschaps- en technologiebeleid in april 2009 8 ESFRI-projecten voor verdere uitwerking geselecteerd:

- BBMRI (Biobanking en Biomolecular Resources Research Infrastructure);
- CLARIN (Common Language Resources and Technology Infrastructure);
- ESS (European Social Survey);
- ICOS (Integrated Carbon Observing System);
- LIFEWATCH (een virtueel laboratorium voor biodiversiteit gekoppeld aan klimaat en milieu);
- PRACE (een infrastructuur rond High Performance Computing);
- PRINS (Pan-European Research Infrastructure for Nano-Structure);
- SHARE (Survey of health, Ageing and Retirement in Europe).

Voor de opvolging van ESFRI werd op Vlaams niveau het ESFRI-begeleidingscomité ingesteld[21], bestaande uit vertegenwoordigers van de drie financieringsagentschappen (FWO, Herculesstichting en IWT), het departement EWI en het kabinet van de bevoegde minister.
Aan de Herculesstichting werd de opdracht gegeven om voor elk van de vermelde projecten aan een consortium van Vlaamse onderzoekers te vragen een voorstel uit te werken van een mogelijke Vlaamse bijdrage aan de realisatie en exploitatie ervan, de wetenschappelijke kwaliteit en de technische haalbaarheid ervan te evalueren en een advies te formuleren t.b.v. de Vlaamse Regering. Voor deze beoordeling werd een analoge procedure gebruikt als voor wetenschappelijke evaluatie in het kader van de oproepen voor zware onderzoeksinfrastructuur. In november 2009 maakte de raad van bestuur van de Herculesstichting een advies ter zake over aan de bevoegde minister en dit met het oog op Vlaamse deelname aan de bouw van volgende vijf ESFRI-infrastructuren: ICOS, PRACE, SHARE, ESS en LIFEWATCH (cf. jaarverslag 2010 Herculesstichting).
Voor elk van deze ESFRI-projecten die dus zoals hoger aangegeven, behoren tot de Vlaamse ESFRI-prioriteitenlijst, heeft een consortium van Vlaamse onderzoekers een voorstel ingediend voor een Vlaamse bijdrage aan de realisatie en de exploitatie ervan. De Commissie Hercules-Science beoordeelde alle vijf voorstellen als excellent.

In dit verband bereidde de Herculesstichting in samenwerking met het departement EWI een ontwerpnota aan de Vlaamse regering voor waarin de principiële goedkeuring zou worden gevraagd voor deelname van Vlaanderen aan ESS, ICOS, LifeWatch en SHARE zodat Vlaanderen zou kunnen deelnemen aan de voorbereidende werkzaamheden rond de oprichting van een ERIC[22] en ook een intra-Belgisch akkoord zou kunnen worden voorbereid over de Belgische vertegenwoordiging in de bestuursorganen van deze vier ESFRI-projecten en de verdeling van de centrale kosten verbonden aan de Belgische deelname hieraan.

---

[20] In de dynamiek van de ESFRI-roadmap worden niet alleen projecten aan de lijst toegevoegd, maar ook verwijderd.
[21] Fungeert als onderdeel van het Europa-platform, dat een partnerschap is tussen overheids- en andere O&O-actoren met als doel de Vlaamse deelname aan het Europese beleid rond onderzoek, technologische ontwikkeling en innovatie en aan de Europese O&O&I-financieringsprogramma's te optimaliseren.
[22] Enkel lidstaten kunnen toetreden tot een ERIC.

In de betreffende nota[23] worden uiteindelijk de projecten ICOS, SHARE, ESS en LIFEWATCH goedgekeurd.
Wat betreft PRACE wordt geopteerd voor lidmaatschap voor Vlaanderen, aangezien Vlaanderen ervoor gekozen heeft om met het Vlaams SupercomputerCentrum (VSC) zelf een TIER1 machine te installeren. Degelijk lidmaatschap geeft toegang tot een beperkt aantal diensten en vooral tot informatie en opleiding die PRACE aanbiedt en houdt geen verplichting in tot cofinanciering van TIER0 computers.

Supercomputing, vaak ook High Performance Computing (HPC) genoemd, is een toekomstgerichte generieke infrastructuur ten behoeve van onderzoekers in kennisinstellingen en bedrijven en van toekomstige studenten.
HPC is niet alleen voor onderzoek en innovatie een onmisbaar instrument, ook kwalitatief hoogstaand hoger onderwijs, een essentiële voorwaarde voor de uitbouw van de kenniseconomie, vraagt dat studenten vertrouwd worden gemaakt met HPC-computing om hen voor te bereiden op de wereldwijde evolutie in de ganse ICT-sector.
De Europese Unie identificeerde HPC-infrastructuur daarom als een prioriteit voor de EU2020 strategie. Door middel van projectmatige financiering heeft Vlaanderen een aanvang gemaakt met de uitbouw van een eigen HPC-infrastructuur ("voorbereidend traject Vlaamse SuperComputer Centrum"). Een belangrijke stap was de gecombineerde financiering in 2009 door de Herculesstichting en de Vlaamse Regering van de verdere uitbouw van de TIER2-infrastructuur aan de universiteiten en de installatie van de eerste TIER1 in Vlaanderen.

Het Vlaams SuperComputerCentrum (VSC) werd in 2011 geëvalueerd en dit op basis van enerzijds een tevredenheidsenquête bij de gebruikers en anderzijds een beoordeling door een panel van deskundigen. Het panel heeft zich o.m. gebogen over het meerjarenplan 2012-2016 betreffende het VSC. De resultaten van de evaluatie waren positief[24] en een investeringsinitiatief wordt momenteel voorbereid.

Te verwachten evoluties in de beleidscontext

Specifiek voor wat het wetenschaps- en innovatiebeleid betreft, worden in de beleidscontext geen evoluties verwacht met een grote impact op de Herculesstichting. Een mogelijk aandachtspunt is wel de evolutie in de algemene uitgavenbegroting van de Vlaamse overheid en meer specifiek de eventuele bijkomende gevolgen van de economische crisis. Deze laatste heeft al aanleiding gegeven tot de vermindering van de subsidies beschikbaar voor o.m. het wetenschaps- en technologisch innovatiebeleid en bijgevolg ook een impact gehad op de middelen die aan de Herculesstichting werden ter beschikking gesteld.

Naar aanleiding van de evaluatie worden wel aanpassingen zowel in de regelgeving ("Herculesbesluit", cf. supra) verwacht en wordt mogelijk ook de samenwerkingsovereenkomst aangepast.

[23] VR 2011 2312 DOC.1398-1BIS
[24] VR 2011 0107 MED.0341

3. Doelstelling(en) van de evaluatie en het beoogde resultaat

Strikt genomen heeft de evaluatie betrekking op de evaluatie van de werking en de impact het Herculesmechanisme en dit in termen van wetenschappelijke, economische en maatschappelijke valorisatie (cf. punt 1 van deze nota). De elementen waar de evaluatie o.m. rekening mee moet houden, zijn (in kort bestek):

- wetenschappelijke opbrengst (van de investering);
- effectiviteit (van de investering);
- toegankelijkheid van de onderzoeksinfrastructuur;
- internationale betekenis (van de investering);
- instellings- en associatieoverschrijdend karakter (van de goedgekeurde aanvragen);
- financiële, personele en materiële inbreng van derden in de investeringsinitiatieven.

De werking van het Herculesmechanisme wordt echter in belangrijke mate bepaald door de wijze waarop enerzijds de Herculesstichting haar opdracht invult en anderzijds haar bestuursorganen en specifieke commissies functioneren. De omschrijvingen van de opdrachten, taken, enz. zijn te vinden in de relevante bestuurs- of andere juridische documenten, zoals het huishoudelijk reglement.
Daarnaast spelen ook de associaties een belangrijke rol in het mechanisme aangezien zij in het kader van de oproepen voor middelzware infrastructuur zelf oproepen organiseren en een rangschikking opstellen die voor het nemen van een eindbeslissing wordt overgemaakt aan de Herculesstichting (zie ook punt 1).
Bovendien is het Herculesmechanisme dan wel het belangrijkste instrument die door het beleid worden gehanteerd om Vlaanderen te voorzien van state-of-the-art onderzoeksinfrastructuur, maar daarnaast bestaan er nog een beperkt aantal andere mogelijkheden voor financiering (bv. SBO). Het Herculesmechanisme opereert m.a.w. in een specifieke beleidscontext en dit zowel op regionaal vlak als in een ruimer (beleids)kader.

Ook de internationale context (cf. ESFRI) heeft een belangrijke impact en dit zowel op het wetenschaps- en innovatiebeleid in het algemeen als op (de werking van) de Herculesstichting in het bijzonder.

Tot slot zal de evaluatie van het Herculesmechanisme meer dan waarschijnlijk aanleiding geven tot aanpassingen van het Herculesbesluit, met mogelijk gevolgen voor de Herculesstichting. Vanuit die optiek kan in deze evaluatie ook de samenwerking met de Herculesstichting (en dus ook de samenwerkingsovereenkomst) geëvalueerd worden en dit o.m. met het oog op het afsluiten van een nieuwe overeenkomst. De evaluatie van de Herculesstichting (cf. punt 2) werd bovendien ook aangekondigd in de beleidsbrief 2010-2011.

Aldus zal de evaluatie van het Herculesmechanisme zich niet beperkten tot een evaluatie van het mechanisme op zich maar ruimer gaan en o.a. de Herculesstichting zelf bekijken en verder de context waarin zowel stichting als mechanisme opereren, meenemen.

Als resultaten van de evaluatie worden o.m. verwacht:

- Analyse en beoordeling van de wijze waarop de Herculesstichting zijn missie, doelstellingen, opdrachten heeft vervuld in zowel de context van het besluit en de samenwerkingsovereenkomst zelf als in functie van het ruime beleidskader. Met

betrekking tot dit laatste worden zowel de lokale (Vlaamse) context als de ruimere (ook internationale) context bedoeld.
Dit omvat zowel een organisatorische/administratieve analyse en beoordeling als een financiële analyse en boordeling (aanwending subsidie, verantwoording subsidie, mate van "externe fondsenwerving" (cf. hefboomeffect), …) van zowel de geldende regelgeving als de planning en verantwoording door de Herculesstichting (jaarlijkse werkplannen, rapporten,…) en dit rekening houdend met de beleidsdoelstellingen en –context en met het beleidsveld ((afstemming en synergie met) andere actoren).

- Analyse en beoordeling van het selectie- en toekenningsmechanisme en dit voor beide oproepen en op beide niveaus (instellingen en Herculesstichting). Hierbij dient te worden ingegaan op alle aspecten van de selectie (wetenschappelijke kwaliteit, financieel, inbedding in onderzoeksbeleid instelling(en), gehanteerde criteria, niveau van de voorstellen, transparantie proces (m.i.v. motivering van de beslissing), werking commissies, profiel commissieleden, rol raden van bestuur, enz…).
- Analyse van (evolutie van) de ingediende voorstellen en dit in termen van (wetenschappelijke) kwaliteit, profiel indieners, samenwerkingsverbanden, relevante onderzoeksdomeinen, financiële inbreng onderverdeeld volgens type van mogelijke deelnemers, goed bevonden (weerhouden/niet weerhouden) vs. afgewezen, budgettaire impact voorstellen t.o.v. beschikbare middelen, (gemiddelde) scores van de voorstellen op de onderscheiden criteria en dit voor zover van toepassing, enz.
- Zelfde vraag (en waar van toepassing) voor de goedgekeurde voorstellen.
- Analyse en beoordeling van de verdeling van alle middelen die sinds het ontstaan van de Herculesstichting beschikbaar zijn gesteld en dit op basis van volgende criteria: onderzoeksdomeinen, samenwerkingsverbanden, onthaalinstellingen, enz.
- Analyse en beoordeling van de wijze waarop zowel instellingen als de Herculesstichting de beschikbare middelen hebben aangewend en de verantwoording ervan.
- Vergelijkende analyse van het Herculesmechanisme met andere investeringsprogramma's.
- Analyse en beoordeling van de positie van het Herculesmechanisme/Herculesstichting en dit zowel in een regionale als internationale context.
- Analyse en beoordeling van de effectiviteit en efficiëntie van de gehanteerde procedure(s) en dit voor beide oproepen en op beide niveaus.
- Analyse en beoordeling van de impact van de verdeelsleutel.
- Analyse en beoordeling van de bekendheid en attractiviteit van het initiatief en de wijze waarop het initiatief werd gepromoot.
- Analyse en beoordeling van de nood aan (de participatie in de bouw of aanschaf van) onderzoeksinfrastructuur, i.h.b. bij Vlaamse bedrijven[25].
- Beoordeling van de tevredenheid bij de deelnemers (en dit zowel bij deelnemers die een subsidie hebben ontvangen als bij hen van wie het verzoek werd afgewezen) betreffende het mechanisme (transparantie, enz.).
- Analyse en beoordeling van de wetenschappelijke impact van het mechanisme en de gemaakte investeringen, gemeten op basis van wetenschappelijke doorbraken, hoogwaardige publicaties, valorisatieresultaten, verworven industriële projecten (en dit voor zover mogelijk en zinvol).

[25] Cf. de beleidsnota 2009-2014 die stelt dat het Herculesbesluit dergelijke participatie maar in beperkte mate toelaat.

- Analyse en beoordeling van de al via het mechanisme gerealiseerde investeringen, vergelijking met investeringen gerealiseerd via andere middelen, bijvoorbeeld eigen middelen of andere externe middelen.
- Analyse en beoordeling van de benutting van de investering, gebruiksintensiteit, inzet en gebruik in internationale samenwerkingsverbanden en/of onderzoeksprogramma's.
- Analyse en beoordeling van het instellings- of associatieoverschrijdende karakter van de goedgekeurde aanvragen, rekening houdend met het percentage van de goedgekeurde aanvragen dat gezamenlijk gefinancierd wordt en met het percentage van de goedgekeurde aanvragen waarbij een significant gedeelte van de gebruikstijd wordt ingenomen door één of meerdere universiteiten of hogescholen buiten de onthaalsinstellingen.
- Analyse en beoordeling van de toegankelijkheid van de onderzoeksinfrastructuur voor onderzoekers, rekening houdend met de mate waarin de onderzoeksinfrastructuur wordt ingezet in internationale onderzoeksprogramma's.
- Analyse en beoordeling van de financiële, personele en materiële inbreng van derden in de investeringsmechanismen.
- Analyse en beoordeling van de doeltreffendheid van het mechanisme (alle aspecten).
- Analyse en beoordeling van werking en impact van het Herculesmechanisme in termen van economische en maatschappelijke valorisatie en dit voor zover (al) mogelijk.
- Analyse en beoordeling andere taken Herculesstichting ("bijzondere opdrachten", cf. ESFRI, VSC, …).
- Conclusies en aanbevelingen betreffende een betere werking/toepassing van het Herculesmechanisme en een verbeterde werking en inschakeling in het ruime beleidskader (zowel in Vlaanderen als daarbuiten) en dit rekening houdend met de uitdagingen en bedreigingen waarmee zowel de Herculesstichting als het Herculesmechanisme in de toekomst zullen worden geconfronteerd. Dit omvat aanbevelingen voor het opstellen van een nieuwe samenwerkingsovereenkomst, missie en opdrachten, opvolging prestaties, doelstellingen, maar ook voor bijsturing/aanpassing andere relevante regelgeving (bv. Herculesbesluit).

4. Krijtlijnen en draagwijdte van de evaluatie

De evaluatie dient ruimer te worden bekeken dan wat in het besluit wordt aangegeven (zie hoger). De krijtlijnen worden verder verduidelijkt a.d.h.v. de evaluatievragen. De evaluatie heeft betrekking op de periode vanaf de start van het Herculesinitiatief (2007).
De evaluatie dient tegen eind 2012 te worden voltooid. Voor de evaluatie zal o.m. een beroep worden gedaan op een consultant die zal worden aangesteld via een openbare procedure. Verder wordt voor de evaluatie een panel van internationale experts ingeschakeld (zie verder).

De evaluatie zal ook gebruik maken van een zelfstudie die de Herculesstichting op initiatief van zijn raad van bestuur heeft opgesteld. Deze zelfstudie wordt aangevuld met een zelfevaluatie (bestaande uit een ex post en een ex ante gedeelte) en dit gebaseerd op het sjabloon dat EWI hiertoe aan de Herculesstichting zal overmaken/heeft overgemaakt[26].

[26] Het is de bedoeling dat de zelfevaluatie enkel die delen bevat die nog niet zijn opgenomen in de zelfstudie.

De zelfstudie die de Herculesstichting heeft opgesteld, wordt opgebouwd rond twee assen, zijnde de werking van de Herculesstichting en de effectiviteit van de Herculesinvesteringen[27].

5. Evaluatievragen

Rekening houdend met het hoger vermelde doel en beoogde resultaat van de evaluatie worden volgende evaluatieluiken en -vragen naar voor geschoven:

5.1. Evaluatie van de algemene werking van de Herculesstichting

Het doel van de evaluatie van de algemene werking is om inzicht te krijgen in de efficiëntie en effectiviteit van de Herculesstichting als administratieve organisatie, de manier waarop zij functioneert binnen het beleidsdomein en hoe haar werking aansluit bij het beleid. Hierbij is o.m. de regelgeving een belangrijk element.
Dit luik van de evaluatie heeft aldus betrekking op ten minste de volgende aspecten:

- De werking van de organisatie en zijn bestuursorganen, o.m. de raad van bestuur.
- Het personeelsbeleid: in het bijzonder het personeelsbestand (in alle aspecten : opleiding, verhouding M/V, ...) in verhouding tot de taakstelling van de Herculesstichting.
- Het financieel beleid: de samenstelling en controle van de begroting, de besteding van de beschikbare middelen over de diverse activiteiten, de resultatenrekening, de toetsing van de begroting aan de resultaten (o.m. ook toekenning vs benutting middelen).
- Het communicatiebeleid: de wijze waarop de Herculesstichting informatie over oproepen en de resultaten van de oproepen verspreidt en verstrekt (bv. aan potentiële indieners), de website, de wijze waarop de Herculesstichting beslissingen openbaar maakt en motiveert, de aandacht voor anderstalige communicatie (bijvoorbeeld ten behoeve van buitenlandse instanties), de aandacht voor informatieverstrekking t.a.v. het grote publiek en in het bijzonder wat betreft de gehonoreerde investeringen.
- Het ICT-beleid.
- Het Vlaamse wetenschapsbeleid: de wijze waarop de Herculesstichting het beleid van de Vlaamse minister bevoegd voor wetenschap en innovatie heeft uitgevoerd, in het bijzonder de verhouding tussen de toegekende budgetten en de evolutie daarvan gedurende de samenwerkingsovereenkomst.
- Het federale en internationale wetenschaps en innovatiebeleid: de relatie met de federale overheid, de wijze waarop de Herculesstichting aanhaakt en al dan niet participeert in internationale initiatieven zoals de European Science Foundation (ESF), ESFRI, de European Research Council, enz..

Dit deel omvat m.a.w. (niet-limitatieve lijst):

- Analyse en beoordeling van de wijze waarop de Herculesstichting zijn missie, doelstellingen, opdrachten heeft vervuld in zowel de context van het besluit en de samenwerkingsovereenkomst zelf als in functie van het ruime beleidskader.

[27] Cf. jaarverslag Herculesstichting p. 57-58.

Met betrekking tot dit laatste worden zowel de lokale (Vlaamse) context als de ruimere (ook internationale) context bedoeld.
Dit omvat zowel een organisatorisch/administratieve analyse (bedrijfsvoering in al haar aspecten) van de Herculesstichting (interne organisatie, governance, personeelsbeleid, financieel beleid, communicatiebeleid, ICT-beleid, transparantie en kostenefficiëntie van de structuur en organisatie van de Herculesstichting, …) en beoordeling als een financiële analyse en boordeling (aanwending subsidie, verantwoording subsidie, mate van "externe fondsenwerving" (cf. hefboomeffect), opbouw reserves, effectieve en efficiënte inzet van de middelen …) van zowel de geldende regelgeving als de planning en verantwoording door de Herculesstichting (jaarlijkse werkplannen, rapporten,…) en dit rekening houdend met de beleidsdoelstellingen en – context en met het beleidsveld ((afstemming en synergie met) andere actoren).

- Analyse en beoordeling van de mate waarin de opdrachten concreet werden vertaald in de jaarlijkse begroting en activiteiten (cf. jaarlijkse rapportering);
- Analyse en beoordeling van de mate waarin en de wijze waarop de Herculesstichting zijn doelstellingen zoals neergeschreven in de samenwerkingsovereenkomst en impliciet opgenomen in het besluit, heeft gehaald.
- Mate waarin de voorziene acties effectief werden gerealiseerd, mate waarin deze acties een concrete en onderbouwde vertaling van de doelstellingen zijn en ze hebben bijgedragen tot de realisatie van deze laatsten.
- Analyse en beoordeling van de mate waarin de Herculesstichting rekening houdt met andere actoren/projecten/acties in het veld (zowel in Vlaanderen als daarbuiten) bij de uitwerking van haar eigen activiteiten en de mate waarin er wordt gestreefd naar samenwerking, synergie, complementariteit en op welke manier (actief, eerder afwachtend, …).
- Analyse en beoordeling van andere nuttige elementen.

5.2. Evaluatie van het Herculesmechanisme: werking, resultaten, impact en opvolging

Dit luik heeft tot doel een beeld te krijgen van en een oordeel te vormen over enerzijds de werking en anderzijds de resultaten en de effecten/impact van het Herculesmechanisme. Dit laatste betreft zowel de wetenschappelijke, economische als maatschappelijke effecten/impact.
Een en ander dient te worden bekeken in de ruime beleidscontext en dit zowel regionaal/nationaal als internationaal.

Volgende evaluatievragen worden hierbij naar voor geschoven (niet-limitatieve lijst):

5.2.1. De selectie- en toekenningsmechanismen op zich

In dit luik is het vooral de bedoeling om het proces van selectie en toekenning nader te analyseren en te beoordelen. Volgende vragen komen hierbij aan bod:

- Hoe worden de selectie- en toekenningsmechanismen ten uitvoer gelegd? Hierbij moet ingegaan worden op beide oproepen (middelzware en zware onderzoeksinfrastructuur) en op de relevante niveaus (bv. voor de eerste

oproep dient ook de procedure bij de instellingen voor wie de oproep openstaat nader te worden onderzocht.

- Wat is de kwaliteit van de selectie- en toekenningsprocedures en dit in termen van wetenschappelijke kwaliteit, financiële onderbouwing en implicaties, verankering in het beleid (alle niveaus, i.e. bij de instellingen en in het ruimere beleidskader), gehanteerde criteria bij selectie, transparantie proces, doorlooptijd proces, samenstelling, onafhankelijkheid en werking beoordelingscommissies, rol raden van bestuur, enz.
- Op welke wijze worden de oproepen kenbaar gemaakt? Hoe wordt deelname aangemoedigd?
- Op welke wijze worden indieners geïnformeerd over het verloop en de resultaten van het selectie- en toekenningsproces? Hoe tevreden zijn de indieners over het verloop en het resultaat van deze processen en de informatie die wordt verstrekt?
- Welke verhaalmiddelen hebben indieners al dan niet tegen de genomen beslissingen (inhoudelijk/budgettair)? Is daar behoefte aan? Waarom (niet)? Is dat zinvol? Waarom (niet)?
- Hoe effectief en efficiënt zijn de gehanteerde procedures en dit voor beide oproepen en voor alle niveaus?
- Welke administratieve en andere lasten veroorzaken de mechanismen en dit voor alle niveaus en betrokkenen? Welke acties werden ondernomen of kunnen ondernomen worden om deze lasten te verminderen?
- Zelfde vraag voor de opvolging van de goedgekeurde investeringen en de hieraan verbonden subsidieovereenkomsten.
- Eventuele andere elementen.

5.2.2. De resultaten van de selectie- en toekenningsmechanismen

In dit luik is het de bedoeling een analyse en beoordeling te maken van (de evolutie van) zowel de voorstellen die in het kader van de verschillende oproepen werden ingediend als de voorstellen die uiteindelijk werden gehonoreerd.

In dit luik komen o.m. volgende evaluatievragen aan bod:

- Hoe evolueren de ingediende voorstellen en dit voor alle oproepen sinds het ontstaan van het Herculesmechanisme? Deze vraag dient (globaal en per soort oproep) te worden beantwoord in termen van aantallen, (wetenschappelijke) kwaliteit voorstel, profiel indieners, financiële inbreng (verdeeld volgens type van mogelijke deelnemers), voorziene samenwerkingsverbanden, relevante onderzoeksdomeinen, gevraagde financiële ondersteuning vs beschikbare vs toegekende financiering, (gemiddelde) scores van de voorstellen op de onderscheiden criteria, cesuur per oproep (valabel en weerhouden/ valabel maar niet weerhouden vs afgewezen), enz.
- Hoe evolueren de goedgekeurde voorstellen en dit voor alle oproepen sinds het ontstaan van het Herculesmechanisme? Deze vraag dient (globaal en per soort oproep) te worden beantwoord – waar van toepassing – in dezelfde termen als de vorige vraag, maar ook in termen van omvang van de toegekende budgetten, enz.

- Op welke manier werden de middelen toegekend aan de Herculesstichting en bestemd voor de oproepen onderzoeksinfrastructuur verdeeld en dit in termen van onderzoeksdomeinen, samenwerkingsverbanden, onthaalinstellingen, omvang van de investering, enz. en dit zowel bekeken vanuit het perspectief van de Herculesstichting als vanuit de universitaire associaties (cf. trekkingsrechten middelzware onderzoeksinfrastructuur). Hoe werden deze middelen aangewend en verantwoord?
- Welke investeringen werden tot nu toe gerealiseerd en in welke vormen van apparatuur (cf. definities opgenomen in het besluit)? Hoe verhouden deze investeringen zich tot (vergelijkbare) investeringen, maar gerealiseerd via andere (financiering)skanalen?
- Welke evolutie kan in de Herculesverdeelsleutel worden vastgesteld? In welke mate is deze verdeelsleutel een geschikt mechanisme om de beschikbare middelen te verdelen? Waarom (niet)? Zijn er andere methodes op basis van andere criteria eventueel beter, transparanter, enz.?
- Welke types samenwerkingsverbanden komen het meeste voor? Zijn er eventueel samenwerkingsmogelijkheden die niet of nauwelijks worden benut? Waarom (niet)?
- In welke mate kunnen derden (en i.h.b. Vlaamse bedrijven) participeren in de bouw en/of aanschaf van onderzoeksinfrastructuur en welke nood is er op dat vlak?
- Eventuele andere elementen.

5.2.3. De impact van de mechanismen

In dit luik is het de bedoeling om de impact van het mechanisme nader in kaart te brengen en meer bepaald de wetenschappelijke, economische en maatschappelijke impact (en dit voor zover mogelijk).

In dit luik komen o.m. volgende evaluatievragen aan bod:

- Welk hefboomeffect heeft het Herculesmechanisme tot nu toe? Zijn er andere nog onbenutte hefboommogelijkheden? Zo ja welke?
- Wat is de meerwaarde van het Herculesinitiatief voor de onderzoeksactoren, voor het beleid, voor Vlaanderen en gezien in een internationale context?
- Welke onderzoeksvragen en in welke onderzoeksdomeinen worden tot nu toe ondersteund door de investering via hercules in relevante onderzoeksinfrastructuur? Welke wetenschappelijke resultaten (bv. publicaties, doorbraken, toegangsmogelijkheid tot grotere onderzoeksprojecten, industriële projecten, enz.) als valorisatieresultaten (eventuele octrooien, patenten, enz.) hebben de investering ondertussen al opgeleverd?
- In welke mate worden de investeringen benut? Wat is de gebruiksintensiteit? Hoe en hoe vaak worden deze investeringen gebruikt/ingezet in internationale samenwerkingsverbanden en/of onderzoeksprogramma's? Zelfde vraag voor gebruik door en inzet voor derden.
- Wat is het instellings- of associatieoverschrijdend karakter van de goedgekeurde aanvragen? Hierbij wordt niet alleen bedoeld de goedgekeurde aanvragen zelf, maar ook de mate waarin deze investeringen

ook gebruikt worden door één of meerdere instellingen buiten de onthaalinstellingen of door derde parttijen.

- Wat is de toegankelijkheid voor onderzoekers van de onderzoeksinfrastructuur waarin werd geïnvesteerd, rekening houdend met de mate waarin deze infrastructuur wordt ingezet in internationale programma's?
- In welke mate heeft het Herculesmechanisme bijgedragen tot het opbouwen en verankeren van het Vlaams onderzoekspotentieel. Hierbij dient rekening te worden gehouden met de wijze waarop het Herculesmechanisme is georganiseerd en kan onderzocht worden in welke mate het Herculesmechanisme zowel heeft bijgedragen tot de vorming van jonge onderzoekers (doctoraatsopleiding) als tot het doorgroeien van postdocs in het Vlaamse onderzoeksweefsel, eventueel in samenwerking met de academische wereld.
- Welke bijdrage leveren derden tot de investeringen (cf. hefboomeffect) en dit zowel financieel, personeel als materieel?
- Hoe doeltreffend zijn de mechanismen?
- Welke economische impact is verbonden aan de reeds gedane investeringen?
- Welke maatschappelijke impact hebbende investeringen inmiddels gegenereerd? Is er voldoende aandacht voor dit soort van impact?
- Andere nuttige elementen.

5.2.4. Opvolging (resultaten en impact) stichting, procedures en mechanismen

Bedoeling van dit luik is na te gaan op welke manier de effecten en de impact van het Herculesmechanisme momenteel worden opgevolgd en in de toekomst zou kunnen worden opgevolgd.
Inderdaad, momenteel zijn in het Herculesbesluit een aantal voorzieningen getroffen die tot doel hebben de effecten en de impact van het mechanisme op te volgen. De vraag die zich stelt is of deze criteria wel de meest geschikte zijn en of er eventueel geen andere criteria zouden kunnen worden gehanteerd.

In dit luik komen dan ook volgende evaluatievragen aan bod:

- Welke criteria worden momenteel gebruikt om de effecten en de impact van de mechanismen op te volgen? Geven deze een goed beeld van deze effecten en impact? Waarom (niet)? Welke set van andere criteria kan eventueel in een volgende samenwerkingsperiode worden gehanteerd en waarom?
- Welke lasten veroorzaakt de opvolging van de criteria momenteel op de diverse niveaus? Kan dit anders en beter, en dit rekening houdend met de geldende regelgeving?
- Op welke manier kunnen de prestaties van de stichting zo goed en eenvoudig mogelijk worden opgevolgd. Welke prestatie-indicatoren zouden in een volgende samenwerkingsperiode eventueel kunnen worden gehanteerd?
- Hoe kunnen de procedures transparanter, eenvoudiger, effectiever en efficiënter worden gemaakt?

- Andere nuttige elementen.

5.3. Evaluatie van de andere opdrachten/taken van de Herculesstichting

Zoals in deel 2 al werd toegelicht, heeft de Herculesstichting ook een aantal andere taken of bijzondere opdrachten. Het betreft o.m. de opdrachten i.v.m. ESFRI en VSC. In de evoluerende lokale en internationale context echter, is de kans groot dat er zich in de nabije toekomst nog andere opdrachten en/of taken aandienen.

De bedoeling van dit luik is dan ook om in eerste instantie na te gaan op welke wijze de Herculesstichting invulling heeft gegeven aan deze bijzondere opdrachten en of de draagkracht van de Herculesstichting voldoende is gebleken om dit naar behoren uit te voeren.

In dit luik komen dan ook o.m. volgende evaluatievragen aan bod:

- Welke bijzondere opdrachten heeft de Herculesstichting sinds haar oprichting gekregen en uitgevoerd?
- Op welke wijze heeft de Herculesstichting deze opdrachten uitgevoerd?
- Beschikt de Herculesstichting over voldoende draagkracht om nu en in de toekomst bijzondere opdrachten uit te voeren of te kunnen uitvoeren en dit rekening houdend met de evoluerende beleidscontext?
- Andere nuttige elementen.

5.4. Analyse en beoordeling van de rol en positie van de Herculesstichting en –mechanisme in functie van het (ruimer) beleidskader (m.i.v. SWOT-analyse)

Een instrument als de Herculesstichting opereert uiteraard in een welbepaalde beleidscontext waar ook andere actoren actief zijn. De opdrachten/taken en belangen van al deze actoren zijn niet altijd even compatibel.
Het doel van dit luik van de evaluatie is dan ook om een zicht te krijgen op de rol en de positie van de Herculesstichting en het –mechanisme en dit in het (ruimer) beleidskader.

Dit luik omvat o.m.:

- Analyse van de rol en plaats van de Herculesstichting en het Herculesmechanisme binnen het beleidsdomein en van de meerwaarde van beiden voor het beleidsdomein.
- Analyse van de rol en plaats van de Herculesstichting en het Herculesmechanisme rekening houdend met het globale beleid van de Vlaamse Regering, o.a. in functie van het plan “Vlaanderen in actie” (ViA), pact van Vilvoorde, enz.
- Analyse van de mate waarin de doelstellingen en acties van de Herculesstichting en het Herculesmechanisme aansluiten bij de huidige beleidsdoelstellingen.
- Analyse van de mate waarin de activiteiten van de Herculesstichting en het Herculesmechanisme overlappen met deze van andere actoren, van de mate waarin er kansen of opportuniteiten (geweest) zijn voor samenwerking en deze al dan niet werden/zullen worden benut.

- Mate waarin zowel de “klanten” als de doelgroepen zowel bekend zijn met als tevreden zijn over de dienstverlening/activiteiten van de Herculesstichting en dit o.m. aan de hand van een (kwantitatieve en/of kwalitatieve) bevraging van de (potentiële) klanten en doelgroepen.
- Analyseren en identificeren van (eventuele) opportuniteiten/valkuilen voor de Herculesstichting en het Herculesmechanisme in functie van het ruimere kader waar beiden in de toekomst mee kunnen worden geconfronteerd (op basis van een SWOT-analyse) en dit zowel intrinsiek als in relatie tot de Vlaamse overheid, het veld van actoren, de stakeholders en andere betrokkenen en de doelgroepen (o.m. duidelijke taakstelling en –afbakening en dit zowel t.o.v. de overheid zelf als t.a.v. andere actoren (buiten de overheid)).
- Analyse van de internationale rol/uitstraling/meerwaarde van de Herculesstichting en het Herculesmechanisme en dit zowel met betrekking tot de opdrachten als wat betreft de instelling zelf. Analyse van de meerwaarde die dit genereert voor Vlaanderen;
- Identificatie en analyse van de (internationale) samenwerkingsverbanden die via de Herculesstichting en/of het Herculesmechanisme inmiddels zijn afgesloten. Analyse van de mate waarin deze samenwerkingsverbanden ook geconcretiseerd zijn in acties en welke dynamiek betreffende samenwerkingsverbanden hebben.
- Analyse van de mate waarin de Herculesstichting zelf en/of via het Herculesmechanisme participeert in internationale (onderzoeks)programma’s of –projecten en in welke rol.
- Analyse van de deelname van de Herculesstichting aan en rol in internationale structuren.
- SWOT-analyse van de Herculesstichting en het Herculesmechanisme in functie van de internationale context.
- Analyse van de manier waarop de Herculesstichting haar taken en opdrachten in vergelijking met andere vergelijkbare instellingen vervult. Een benchmark wordt verwacht rekening houdend met alle aspecten (organisatie, werking, activiteiten/dienstverlening, financiering, …).
- Vergelijkbare vraag voor het Herculesmechanisme.
- Andere nuttige analyses

5.5. Een zelfevaluatie door de Herculesstichting, aangevuld met een zelfevaluatie opgesteld door de universitaire associaties

De zelfevaluatie bestaat uit twee delen, een ex-post gedeelte (terugblik) en een ex-ante gedeelte (vooruitblik onder de vorm van een strategisch pan/beleidsplan voor de periode 2013-2017).

Ex-post gedeelte
In het ex-post gedeelte dient minstens een antwoord te worden gegeven op de volgende vragen:

- Wat zijn de sterke en de zwakke punten van zowel de Herculesstichting als het Herculesmechanisme, en dit zowel op Vlaams als op internationaal niveau (gezien vanuit de huidige situatie en gericht op de afgelopen periode 2008-2012)?

- Wat zijn de kansen en bedreigingen en dit zowel op Vlaams als op internationaal niveau (gezien vanuit de huidige situatie en gericht op de toekomstige situatie 2013-2017)?

Er is afgesproken dat de Herculesstichting dit deel van de zelfevaluatie uiterlijk op 30.04.2012 aan het departement EWI overmaakt.
De zelfevaluaties opgesteld door de universitaire associaties hebben vooral betrekking op het Herculesmechanisme en zullen op 31.05.2012 door betrokken instellingen aan het departement EWI worden overgemaakt.

Ex-ante gedeelte – ontwerp van strategisch plan 2013-2017
Gelet op de evaluatie die zal plaatsvinden en conform de evaluatiepraktijk van het departement EWI, is het zinvol om aan de Herculesstichting te vragen om – o.m. op basis van het ex-post gedeelte van de zelfevaluatie – zo snel mogelijk een ontwerp van strategisch plan/beleidsplan op te stellen en dit mee op te nemen in de evaluatie.

Dit ontwerp kan dan meegenomen worden in de analyse en ook beoordeeld worden door de experten.
Er is afgesproken dat de Herculesstichting dit deel van de zelfevaluatie uiterlijk 29.06.2012 aan het departement EWI overmaakt.
De zelfevaluatie op te stellen door de universitaire associaties bevat ook een aantal elementen die betrekking hebben op de toekomst. De universitaire associaties zullen dit deel tegen 31.05.2012 overmaken aan het departement EWI, m.a.w. de universitaire associaties bezorgen hun volledige zelfevaluatie op 31.05.2012 aan het departement.

Details betreffende de opmaak van de zelfevaluatie zijn opgenomen als bijlage 1 bij dit plan van aanpak. Voor de zelfevaluatie op te stellen door de universitaire associaties zijn specifieke details opgenomen als bijlage 2 bij dit plan van aanpak.

Merk op dat de Herculesstichting op eigen initiatief en ter voorbereiding van deze evaluatie zelf een zelfstudie heeft opgesteld. Het spreekt voor zich dat de in dit kader geschetste en verwachte zelfevaluatie enkel die elementen moet bevatten die nog niet zijn opgenomen in de zelfstudie van de Herculesstichting.

5.6. Een analyse en beoordeling van de zelfevaluatie (beide delen)

De zelfevaluatie maakt deel uit van de evaluatie en zal geanalyseerd worden door de evaluatoren.
Vragen die hierbij aan bod komen (naast de vragen die o.m. in vorige delen al zijn opgenomen):

- Maakt het strategisch plan duidelijk hoe de Herculesstichting en het Herculesmechanisme zich inschakelen in de doelstellingen van het Vlaamse wetenschaps- en technologisch innovatiebeleid?
- Maakt het strategisch plan duidelijk hoe de Herculesstichting en het Herculesmechanisme zich inschakelen in de doelstellingen van internationale organisaties, in het bijzonder de EU?
- Maakt het strategisch plan duidelijk hoe de Herculesstichting en het Herculesmechanisme zich positioneren in het beleidskader (Vlaams en

internationaal) en wordt voldoende duidelijk gemaakt hoe en met welke andere actoren zal worden samengewerkt en waarom?

- Zijn de door de Herculesstichting en het Herculesmechanisme voorgestelde initiatieven/acties een passend antwoord op de internationale ontwikkelingen binnen het ruimer beleidskader en gerelateerde thema's?
- Zijn de voorstellen in het strategisch plan vernieuwend en zijn zij van belang voor het beleid en de eerder vermelde gerelateerde thema's?
- Is de uitvoering van het strategisch plan realistisch, rekening houdend met de middelen en het personeel van de Herculesstichting?
- Is de Herculesstichting een geschikte organisatie (en het Herculesmechanisme een geschikt instrument) om de voorstellen in het strategisch plan uit te voeren? (Cf. samenwerking met andere actoren).
- Komt het strategisch plan tegemoet aan de gedetecteerde zwaktes, maakt het voldoende gebruik van de gedetecteerde sterktes?
- Biedt het strategisch plan een antwoord op de gedetecteerde bedreigingen en maakt het optimaal gebruik van de gedetecteerde kansen?

5.7. Een beoordeling door internationale experts

Voor de evaluatie van de Herculesstichting en het Herculesmechanisme zal ook een panel van internationale experts worden ingeschakeld (cf. bepalingen van het besluit). Deze experts zullen een bezoek ter plaatse brengen en dienen in staat te zijn zowel de werking van de Herculesstichting en als de impact en de effecten van het Herculesmechanisme te beoordelen. De experts zullen zich in het bijzonder moeten uitspreken over (de kwaliteit van) de prestaties en het beheer van de Herculesstichting en het Herculesmechanisme, de positionering van beide (Vlaams en internationaal) en de toekomstplannen van (cf. Ontwerp van strategisch plan).

6. Onderdelen van de evaluatie en methodologie

Onderdelen

De evaluatie van de Herculesstichting en het –mechanisme zal in ieder geval bestaan uit:

- Een evaluatie van de prestaties;
- Een analyse en beoordeling van de positie van de Herculesstichting en het –mechanisme in het (internationale) onderzoekslandschap;
- Een analyse en beoordeling van de impact van de Herculesstichting en het –mechanisme (wetenschappelijk, economisch, maatschappelijk, …).

Dit wordt aangevuld met:

- Een zelfevaluatie door de Herculesstichting en dit enerzijds bestaande uit een zelfstudie opgesteld op basis van zijn eigen inzichten (zie ook punt 4) en anderzijds (en waar nodig) aangevuld met de elementen opgenomen in de door EWI aangereikte vragenlijst (cf. bijlage 1). Deze vragenlijst moet o.a. resulteren in een globaal syntheseverslag (inhoudelijk en financieel) op basis van enerzijds voorziene activiteiten (planning) en gerealiseerde activiteiten (uitvoering), waarbij ook de redenen voor eventuele wijzigingen t.o.v. planning worden beargumenteerd en m.i.v. (indien beschikbaar) van alle kwantitatieve en kwalitatieve gegevens al dan niet uit bevragingen, evaluaties, …. maar ook in een ontwerp van strategisch plan/beleidsplan voor de periode 2013-2017.

Verder worden onderscheiden:

- Onderzoek ex-post
    - Deskstudie van alle beschikbare documenten (incl. zelfevaluatie door de Herculesstichting);
    - Discussie met en bevraging van stakeholders;
    - Peer review (incl. plaatsbezoek en discussie met vertegenwoordigers van Herculesstichting en met stakeholders, …);
    - SWOT-analyse.
- Onderzoek ex-ante: Analyse en beoordeling ontwerp meerjarenplan Herculesstichting in functie van de (evoluerende) beleidscontext (en dit o.m. door het panel van experts).
- Internationale benchmark en (waar nuttig) bibliometrische analyse (en betreffende de al bereikte resultaten).
- Formuleren van conclusies en aanbevelingen in een rapport.

Methodologie

Voor de evaluatie zal een beroep worden gedaan op een externe consultant. De consultant zal hoofdzakelijk de beoordeling door het panel van experts moeten voorbereiden en vervolgens begeleiden. In die hoedanigheid zal de consultant zelf een aantal werkzaamheden op zich moeten nemen, in het bijzonder wat betreft de evaluatie van de Herculesstichting als organisatie en wat betreft de toegekende opdrachten. Ook zal de consultant met betrekking tot het Herculesmechanisme zelf een aantal voorbereidende analyses moeten doen. De bedoeling is dat het panel van experts in hoofdzaak het Herculesmechanisme en de bijzondere opdrachten beoordeelt. Om het panel toe te laten hun werkzaamheden degelijk te kunnen uitvoeren, zal de consultant het panel voorzien van een voorbereidend rapport en op basis daarvan de evaluatie-opdracht van het panel nader aflijnen en omschrijven.

De consultant zal bij de evaluatie in hoge mate een beroep moeten doen op verschillende vormen van expertise.
De eerste vorm betreft expertise die in staat moet zijn de wetenschappelijke kwaliteit, relevantie en impact van het Herculesmechanisme te beoordelen, maar ook de economische en maatschappelijke impact (cf. het panel van experts). De consultant zal de bevindingen van betreffende experts in de eigen werkzaamheden integreren.
De tweede betreft de expertise om andere aspecten van de Herculesstichting en het –mechanisme te beoordelen (cf. evaluatievragen). Van de consultant wordt verwacht dat hij hiervoor diverse stakeholders raadpleegt. Het betreft o.m. vertegenwoordigers van universiteiten, Vlaamse (overheids)departement(en), relevante industriële sectoren, investeringsmechanismen, maatschappelijke organisaties en eventueel ook internationale organisaties. Op basis van hun bevindingen en inzichten dient een oordeel te worden gevormd over de impact van de Herculesstichting en het –mechanisme.

De evaluatie zal begeleid worden door een stuurgroep waarin vertegenwoordigers van het departement (afdeling Strategie en Coördinatie en afdeling Onderzoek) zijn opgenomen. Verder wordt een vertegenwoordiger van de minister opgenomen in de stuurgroep (in de rol van waarnemer).
De externe consultant wordt uitgenodigd deel te nemen aan de stuurgroep maar maakt er geen deel van uit.

Daarnaast kan de stuurgroep – waar nodig – aangevuld worden met andere experts (bv. vertegenwoordigers van andere beleidsdomeinen).

De stuurgroep ziet toe op het correcte verloop van het evaluatieproces en kan zo nodig bijsturen. De rapportering vindt plaats aan de leden van de stuurgroep die de kwaliteit van het geleverde werk bewaakt en die ook bepaalde deliverables valideert (o.m. tussentijds rapport, samenstelling panel en evaluatie-opdracht voor het panel, enz). Ten slotte ziet de stuurgroep erop toe dat de evaluatie door de externe consultant resulteert in concrete aanbevelingen die kunnen aangewend worden voor een volgende samenwerkingsperiode.

Timing:

- Zelfevaluatie Hercules(stichting):
  - Het (ontwerp van) strategisch plan/beleidsplan 2013-2017 (i.e. het ex-ante deel van de zelfevaluatie) dient tegen **29.06.2012** aan het departement te worden bezorgd.
  - Het gedeelte van de zelfevaluatie dat betrekking heeft op de afgelopen periode (ex-post) dient tegen **30.04.2012** aan het departement te worden bezorgd.
  - Het deel van de zelfevaluatie dat de universitaire associaties dienen op te stellen, wordt verwacht tegen 31.05.2012.
- Aanbesteding opdracht: af te ronden tegen medio mei 2012.
- Tussentijdse rapportering: (o.a. input voor de experts): medio oktober 2012.
- Beoordeling door panel: begin november 2012.
- Eindrapportering: begin december 2012.

Deliverables:

- Tussentijds rapport (consultant);
- Voorstel panel en omschrijving programma en taak panel ("evaluation brief") (consultant);
- Rapport panel van experts;
- Eindrapport (consultant).

7. Informeren van en communiceren met het voorwerp van de evaluatie en alle (betrokken) stakeholders (betreffende de uit te voeren evaluatie)

Er heeft op 1 maart 2012 een overleg plaatsgevonden met de raad van bestuur van de Herculesstichting. De afspraken gemaakt op dit overleg zijn opgenomen onder punt 10.1.

Op 26 maart 2012 heeft een overleg plaatsgevonden met vertegenwoordigers van de universitaire associaties en de onderzoekscoördinatoren.

Bedoeling van het overleg was om zowel aan de Herculesstichting als aan de universitaire associaties een overzicht te geven van de grote lijnen van de evaluatie en - indien van toepassing - van de verwachte zelfevaluatie, de medewerking van alle partijen te vragen, afspraken te maken betreffende de specifieke verwachtingen t.a.v. alle betrokken en de concrete timing van de evaluatie vast te leggen. Goede afspraken betreffende de timing zijn vooral belangrijk t.a.v. de site-visit van het internationaal

panel van experts. Inderdaad, enerzijds moet dit toelaten dat alle partijen zich goed kunnen voorbereiden op het bezoek en anderzijds moet het panel er op kunnen rekenen dat de sleutelfiguren binnen/betreffende de organisatie tijdens het bezoek aanwezig zijn (en bevraagd kunnen worden). De afspraken gemaakt na dit overleg zijn opgenomen in deel 10.2.

8. Uitvoering en procedureel verloop van de evaluatie

Een externe consultant zal worden ingeschakeld voor de evaluatie (zie ook deel 6).
Voor de evaluatie zal een beroep worden gedaan op zowel een consultant als op een panel van (internationale) experts.
De consultant zal worden aangesteld via een openbare procedure. Het is de bedoeling betreffende procedure zo snel mogelijk op te starten. ASC staat in voor het geheel van (de afhandeling van) de aanbestedingsprocedure van de opdracht van de consultant. Dit omvat zowel het voortraject, de eigenlijke aanbestedingsprocedure als de opvolging van de uitvoering van de opdracht.

Zoals hoger aangegeven worden bij de evaluatie ook externe experts ingeschakeld. De aanwijzing van experts zal o.m. gebeuren op basis van een voorstel van de consultant, de betrokken entiteiten bij het departement en suggesties van het voorwerp/onderwerp van de evaluatie (in casu de Herculesstichting en de associaties). De samenstelling van het panel evenals hun opdracht moeten gevalideerd worden door de stuurroep (cf. punt 6).

Beschikbare documenten:

- Besluit Vlaamse Regering betreffende de subsidiëring van onderzoeks- en innovatie-infrastructuur in Vlaanderen;
- Samenwerkingsovereenkomst;
- Statuten en oprichtingsakte Herculesstichting;
- (Jaarlijkse) Verslaggeving/rapportering Herculesstichting;
- Zelfstudie Herculesstichting;
- Zelfevaluatierapport op te stellen door de Herculesstichting (2 luiken) in het kader van onderhavige evaluatie (complementair aan de zelfstudie);
- Zelfevaluaties op te stellen door de universitaire associaties;
- Scan Good Governance Herculesstichting;
- Regelgeving Vlaamse overheid (o.a. decreten, enz.);
- Beleidsnota's en –brieven;
- Relevante beslissingen Vlaamse Regering;
- Adviezen IF en begrotingsakkoorden.

9. Gebruik en verspreiding van de resultaten van de evaluatie

Het eindrapport betreffende de evaluatie wordt (door ASC) in hard-copy bezorgd aan de minister, de inhoudelijk bevoegde entiteit en het voorwerp van de evaluatie.

Verder wordt verwezen naar de communicatiestrategie zoals uitgewerkt door het departement (www.ewi.vlaanderen.be/beleidsevaluatie).

10. Afspraken gemaakt tijdens het overleg met (de raad van bestuur van) de Herculesstichting en de universitaire associaties

10.1. Afspraken met (de raad van bestuur van) de Herculesstichting

- De data voor het bezorgen van zowel ex-post als ex-ante luik van de zelfevaluatie worden vastgelegd (30.04.2012 voor het eerste en 29.06.2012 voor het tweede). Deze data zijn ook opgenomen in de tabel hierboven.
- Op vraag van de raad van bestuur van de Herculesstichting heeft het departement een meer gedetailleerde planning uitgewerkt voor het evaluatieproces. Deze planning is opgenomen als bijlage 3 bij dit plan van aanpak.
- Beide luiken van de zelfevaluatie zullen worden opgesteld in het Engels en dit ten behoeve van het internationale panel van experts.
- Het departement plant ook een toelichting over de evaluatie t.a.v. de universitaire associaties, aangezien het Herculesmechanisme zal worden geëvalueerd en de associaties verantwoordelijk zijn voor een deel van het selectieproces (middelzware infrastructuur). Er wordt afgesproken dat zowel de voorzitters van de universitaire associaties als de onderzoekscoördinatoren zullen worden uitgenodigd voor deze toelichting.
- Van de universitaire associaties wordt in dit verband ook een zelfevaluatie verwacht.
- Instructies betreffende de zelfevaluaties die van de universitaire associaties worden verwacht, zullen worden bezorgd aan de associaties en ook worden toegelicht op hoger vermelde informatievergadering.
- Suggesties betreffende experts die kunnen bijdragen tot de evaluatie, kunnen worden doorgegeven aan EWI.
- De beoordeling door het panel van experts omvat een terugkoppeling aan de raad van bestuur van de Herculesstichting. Aangezien op 22/10/2012 een vergadering is gepland, is het zinvol om de beoordeling van het panel op dat moment te plannen.
- In de bevraging betreffende de derde oproep die de Herculesstichting plant, zullen mogelijk vragen opgenomen worden die betrekking hebben op de evaluatie.

10.2. Afspraken met de (vertegenwoordigers van de) universitaire associaties

Aanwezig: Tim Joosen (AUGent), Barbara Tan (AUHA), Lieve Tulleneers (AUHL), Christelle Maeyaert (AKUL) en Mieke Gijsemans (UAB).

- Er wordt op gewezen dat hoewel het de universitaire associaties zijn die formeel (cf. Herculesbesluit) in het Herculesmechanisme betrokken zijn, het de onderzoekscoördinatiediensten van de universiteiten zijn die instaan voor de operationalisering ervan. Dat de uitnodiging voor het overleg dan ook mee aan deze laatste werd gericht, wordt toegejuicht.
- De zelfevaluatie die van de universitaire associaties wordt verwacht, bestaat uit 15 kernvragen (cf. bijlage 2). Voor de vragen 7 (effecten) en 9 (resultaten) zal verwezen worden naar de zelfevaluatie die de Herculesstichting zal opstellen,

aangezien deze in dit verband ook een specifieke bevraging (en betreffende de oproep 2007-2008) heeft opgezet.
In dit verband wordt de vraag gesteld of de universitaire associaties zicht kunnen krijgen op het resultaat van die oefening, zoals opgenomen in het zelfevaluatierapport van de Herculesstichting.
→ EWI wijst erop dat de zelfevaluaties (cf. evaluatiekader) vertrouwelijk zijn en enkel ter beschikking voor de evaluatoren. Tijdens het evaluatieproces zelf echter zijn er voldoende momenten om eventuele bezorgheden naar voor te brengen: bijvoorbeeld tijdens de eerste stuurgroepvergadering en tijdens de interviews die met de actoren (en dus ook de universitaire associaties) zullen plaatsvinden.

- Het internationale aspect is voornamelijk van toepassing op de type 3 Herculesinvesteringen (die via de Herculesstichting verlopen). De investeringen, type 1 en 2, die via de universitaire associaties verlopen betreffen voornamelijk basisinfrastructuur en daar is het internationale aspect veel minder van toepassing. Dit is een aandachtspunt bij de beoordeling door het panel.
- De aanwezigen stellen dat de voorgestelde deadline voor het opleveren van de zelfevaluatie niet haalbaar is. Er wordt afgesproken dat de universitaire associaties hun zelfevaluatie (beide delen) uiterlijk op 31.05.2012 aan het departement zullen bezorgen. Dit impliceert dat deze zelfevaluaties NIET geïntegreerd zullen/kunnen worden in de zelfevaluatie die de Herculesstichting zal opstellen en dit gelet op de timing die hiervoor al is afgesproken.
- De verwachte zelfevaluatie dient opgesteld te worden in het Engels. Het is ook de bedoeling om zoveel mogelijk te verwijzen naar al bestaande documenten (die mogelijk ook enkel in het Nederlands bestaan). Er wordt afgesproken dat – waar nodig en relevant – een Engelstalige samenvatting van deze documenten wordt toegevoegd.
- Het terugkoppelingsmoment voor wat betreft de verbetering van materiële fouten is in principe ook voorzien t.a.v. universitaire associaties. In de loop van het evaluatieproces zal moeten blijken of deze terugkoppeling op het gehele ontwerp van eindrapport van toepassing zal zijn. Er zal hierover tijdig gecommuniceerd worden aan alle betrokkenen (Herculesstichting en associaties).
- Er wordt afgesproken dat per associatie één contactpersoon en een back-up (cc) zal doorgegeven worden. Via deze personen zal dan alle communicatie verlopen en zij zullen zorgen voor de interne verspreiding en/of terugkoppeling. Deze personen zijn (contact + cc):
    - AUGent: Tim Joosen en Igance Lemahieu;
    - AUHA: Barbara Tan en Eric Spruyt;
    - AUHL: Lieve Tulleneers en Ann Peters;
    - AKUL: Veerle Bruggeman en Christelle Maeyaert;
    - UAB: Mieke Gijsemans en Lode Wyns.